

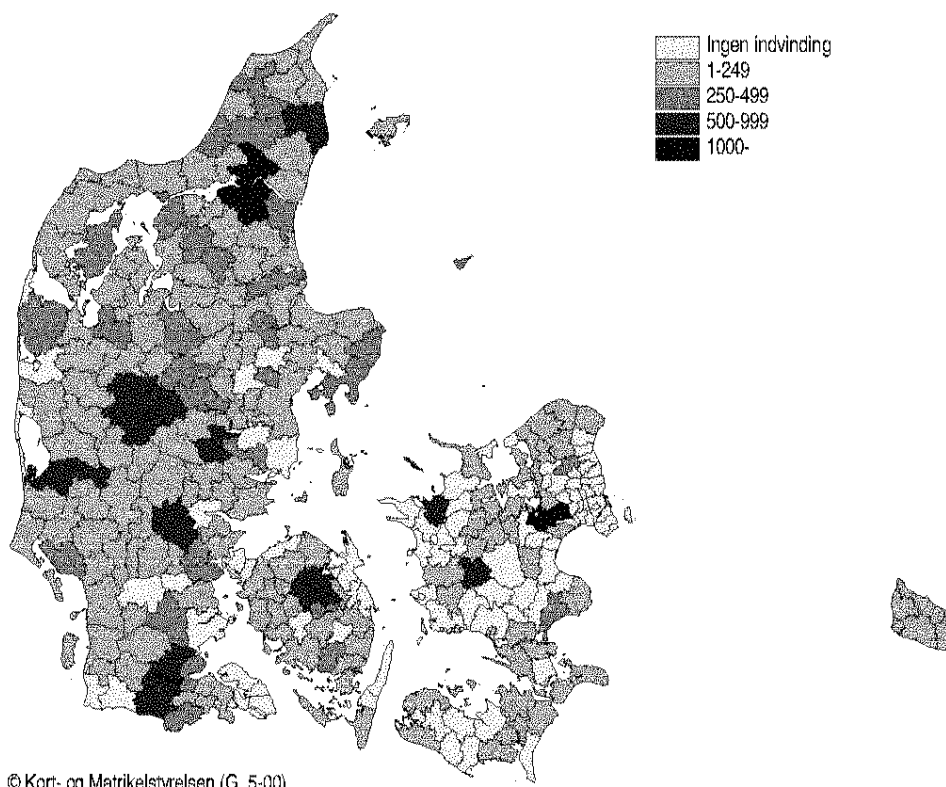
Råstofindvinding i Danmark 2001

Råstofindvindingen i Danmark var i 2001 i alt 38,4 mio. m³, svarende til et fald på 6 pct. fra året før. Faldet skyldes en mindre indvinding af sand, grus og sten på 1,4 mio. m³. Den samlede produktion af olie i 2001 udgjorde 17,1 mio. tons, et fald på 4 pct. fra året før. Naturgasindvindingen udgjorde 8,2 mia. normalkubikmeter, en stigning på 3 pct. fra året før. I 2001 udgjorde emissionerne 2,3 mio. tons CO₂, og 5.062 tons NO_x. Det er et fald i forhold til året før. Saltindvindingen foretages som eneste sted i Skandinavien ved en salthorst ved Mariager Fjord. En væsentlig del af indvindingen eksporteres. I 2001 var mængden af produceret salt 587.000 tons, den samme produktion som i 2000.

1. Indledning

Råstofloven Råstofferne sand, grus, sten, kvartssand, granit, ler mv. reguleres iht. råstofloven. Loven lægger rammerne for indvindingen under hensyntagen til miljøet og de samlede råstofressourcer. Den samlede råstofindvinding i Danmark ekskl. olie, naturgas og salt var 38,4 mio. m³ i 2001, hvilket svarer til 7,2 m³ pr. indbygger. Råstofindvindingen på landjorden administreres af amterne, medens indvindingen fra havbunden administreres af Skov- og Naturstyrelsen.

Figur 1. Råstofindvindingen på land fordelt på kommuner 2001, tusinde m³

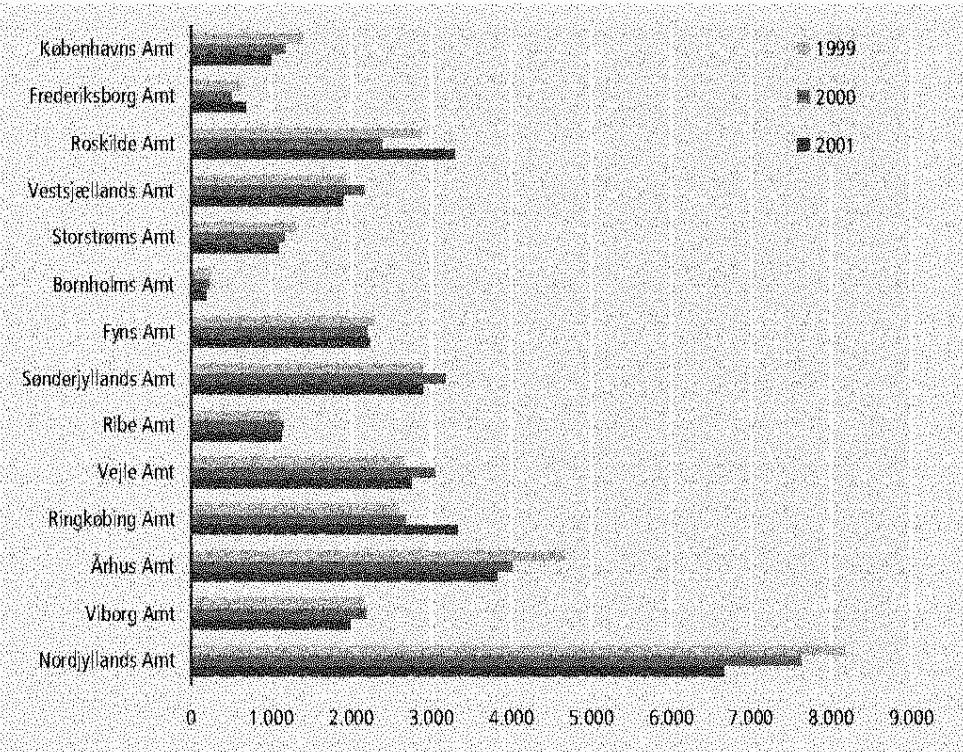
© Kort- og Matrikelstyrelsen (G. 5-00)

Undergrundsloven Indvinding af salt og energiråstofferne olie og naturgas reguleres i henhold til undergrundsloven (lovbekendtgørelse nr. 552 af 29. juni 1995 om anvendelse af Danmarks undergrund), som administreres af Energistyrelsen. Denne del af indvindingen behandles særskilt sidst i artiklen.

2. Råstofindvindingen på land

Indvindingen faldt med 2 pct. i 2001 Råstofindvinding på land er i 2001 33 mio. m³. Der er en tæt sammenhæng mellem råstofindvinding og økonomisk aktivitet. Fra 1990 til 1993 faldt råstofindvindingen på landjorden 3,6 mio. m³ svarende til 13 pct., hvilket hænger sammen med en mindre aktivitet i samfundet generelt, og specielt i bygge- og anlægssektoren. Fra 1993 og frem til 1997 har råstofindvindingen igen været stigende - hovedsagelig på grund af de store broarbejder. Fra 1997 til 1998 faldt indvindingen med 843.000 m³ eller 3 pct., men fra 1998 til 1999 er indvindingen igen steget som følge af en merindvinding af sand, grus og sten til vejbyggerier. I perioden 1999 til 2001 er indvindingen faldet med 1,9 mio. m³.

Figur 2. Råstofindvindingen på land fordelt på amter, tusinde m³

Oversigtstabel 1. Råstofindvindingen på land fordelt på de vigtigste råstofftyper

	Sand, grus, sten	Kvarts-sand	Granit	Ler	Plas-tisk ler mv.	Moler	Kalk/kridt	Tørv/sphag-num	Øvrige	I alt
	1.000 m ³									
1990	22 534	186	810	462	303	195	2 924	399	292	28 106
1995	21 721	191	662	739	311	186	4 049	259	440	28 558
1996	22 546	232	378	727	327	182	3 718	328	700	29 136
1997	24 993	206	216	803	366	248	3 923	430	264	31 447
1998	24 885	191	183	779	325	256	3 445	336	205	30 604
1999	28 414	279	180	828	352	197	3 343	253	1 149	34 994
2000	27 587	479	199	788	313	227	3 405	247	563	33 809
2001	26 196	488	166	720	234	231	3 480	287	1 247	33 049

Hovedparten af den samlede råstofindvinding på landjorden er sand, grus og sten. Disse råstoffer udgør 79 pct. af den samlede råstofindvinding i 2001. Den næststørste indvinding er kalk/kridt, som udgør 11 pct.

Øvrige råstoffer Ud over de råstoffer, der er nævnt i oversigtstabel 1 er der en mindre indvinding af kaolin, sandsten, skifer og klæg, som indgår under betegnelsen øvrige råstoffer. Biprodukterne råjord og muld indgår ligeledes under denne betegnelse. Sidstnævnte fremkommer ved afrømning, dvs. fjernelse af øverste jordlag i forbindelse med anlægsarbejder eller anden råstofindvinding. Tidligere blev der også indvundet brun-kul og kiselgur samt mergel.

Amtsrådet giver tilladelse Indvinding af råstoffer fra landjorden sker efter tilladelse fra amtsrådet. Tilladelse til indvinding på strandbredder og andre kyststrækninger, hvor der ikke findes sammenhængende landvegetation, kræver tilslutning fra Kystinspektoratet. Ansøgningen skal indeholde oplysning om indvindingsområdet, arten, mængden og anvendelsen af råstoffet. Amtsrådet kan stille særlige vilkår for indvindingen. En tilladelse til indvin-ding af råstoffer kan gives for op til 10 år. I særlige tilfælde kan gives tilladelse for en længere periode. En tilladelse skal bl.a. indeholde vilkår om, at indvinding og efter-behandling sker efter en godkendt plan.

Oversigtstabel 2. Råstofindvinding på land fordelt på råstofftyper og amter. 2001

	Sand, grus, sten	Kvarts-sand	Granit	Ler	Plas-tisk ler mv.	Moler	Kalk/ kridt	Tørv/ sphag-num	Øvrige	I alt
	1.000 m ³									
Hele landet	26 196	488	166	720	234	231	3 480	287	1 247	33 049
København	1 009	-	-	0	-	-	1	-	0	1 010
Frederiksborg	569	15	-	106	-	-	-	-	2	693
Roskilde	3 293	-	-	-	4	-	-	-	-	3 298
Vestsjælland	1 892	-	-	-	-	-	-	-	2	1 895
Storstrøm	464	-	-	2	-	-	634	-	8	1 107
Bornholm	27	-	166	-	-	-	-	-	4	196
Fyn	2 053	9	-	107	-	-	-	-	70	2 239
Sønderjylland	2 764	-	-	117	-	-	-	-	16	2 898
Ribe	1 000	88	-	48	-	-	-	-	-	1 136
Vejle	2 591	161	-	4	-	-	-	-	5	2 761
Ringkøbing	2 197	12	-	16	-	-	-	1	1 106	3 332
Århus	3 527	3	-	22	230	-	6	25	14	3 827
Viborg	1 384	195	-	134	-	231	46	-	0	1 990
Nordjylland	3 425	4	-	165	-	-	2 793	262	19	6 668

Indvinding i samtlige amter Der bliver indvundet råstoffer i samtlige amter i Danmark i 2001. Indvindingen er ujævnt fordelt i landet, både hvad angår mængde og art og afhænger af geologiske forhold. Af den samlede råstofindvinding på landjorden i 2001 bliver 32 pct. ind-vundet på øerne og 68 pct. i Jylland.

Der indvindes mest i Nordjyllands Amt Af den samlede råstofindvinding i Danmark i 2001 blev 20 pct. indvundet i Nordjyl-lands Amt. I Århus Amt blev der indvundet 12 pct. og i Ringkøbing og Roskildes am-ter 10 pct. Frederiksborg Amt og Bornholms Amt er de 2 amter med den mindste indvinding på henholdsvis 2 pct. og 1 pct. af den samlede indvinding.

Kalk og kridt samt granit Indvindingen af kalk og kridt foregik hovedsagelig i Nordjyllands Amt med 80 pct. af indvindingen. Der blev indvundet 18 pct. i Storstrøms Amt. Der fandt derudover mindre indvindinger sted i Viborg, Århus og Københavns amter. Granit brydes kun på Bornholm.

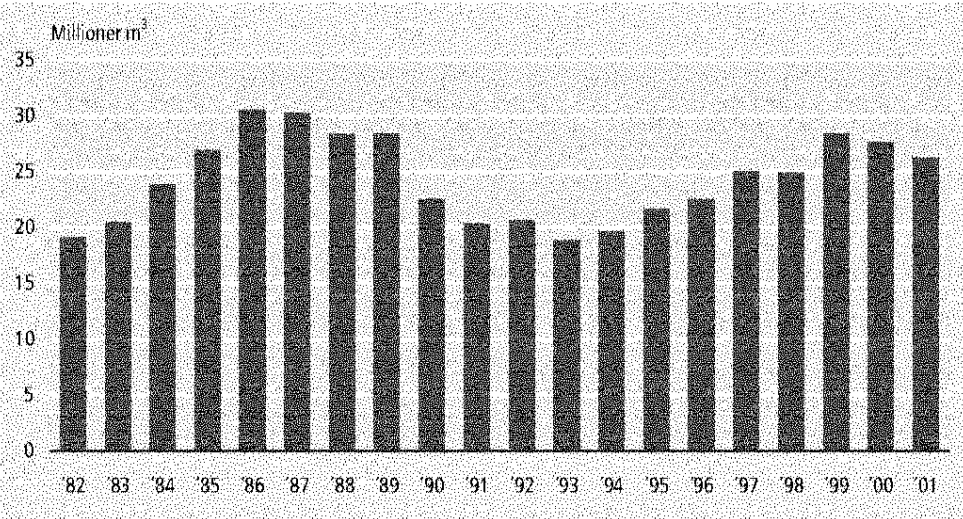
Ler, tørv og sphagnum Der blev indvundet mest ler i tre af landets amter. Nordjyllands Amt med 23 pct., Viborg Amt med 19 pct. og Sønderjyllands Amt med 16 pct. Plastisk ler og bentonit blev næsten udelukkende indvundet i Århus Amt, og moler alene i Viborg Amt. Tørv og sphagnum blev overvejende indvundet i Nordjyllands Amt.

3. De enkelte råstoffer indvundet på land

3.1 Sand, grus og sten

Indvindingen af sand, grus og sten udgjorde i 2001 26,2 mio. m³. Figur 3 viser udviklingen i indvindingen af sand, grus og sten fra 1982 til 2001. Indvindingen steg frem til 1986, hvor den toppede med lidt over 30 mio. m³. Indvindingen har herefter været faldende indtil 1993, hvorefter den igen har været stigende. I 1998 var der et lille fald i forhold til 1997, men det blev mere end opvejet af en stigning i 1999. Fra 1999 til 2001 faldt indvindingen med 6 pct. Udviklingen er tæt forbundet med aktiviteten i byggesektoren.

Figur 3. Indvinding af sand, grus og sten

Oversigtstabel 3. Indvinding af sand, grus og sten fordelt på anvendelse og amter. 2001

Amter	Anlægs- og vej- materiale	Asfalt- materiale	Beton- tilslags- materiale	Anden anven- delse	Ukendt anven- delse	I alt
	1.000 m ³					
Hele landet	17 252	1 027	7 205	524	188	26 196
Københavns	875	57	76	-	-	1 009
Frederiksborg	525	-	42	-	2	569
Roskilde	2 169	81	1 041	-	3	3 293
Vestsjællands	887	234	668	44	59	1 892
Storstrøms	296	7	154	1	7	464
Bornholms	10	-	-	15	1	27
Fyns	1 273	30	690	17	44	2 053
Sønderjyllands	1 597	209	907	25	26	2 764
Ribe	513	-	470	8	9	1 000
Vejle	1 823	65	652	50	-	2 591
Ringkøbing	1 660	22	505	7	2	2 197
Århus	2 417	144	862	87	18	3 527
Viborg	779	40	466	96	3	1 384
Nordjyllands	2 429	138	671	174	13	3 425

Vej- og anlægs-
materiale

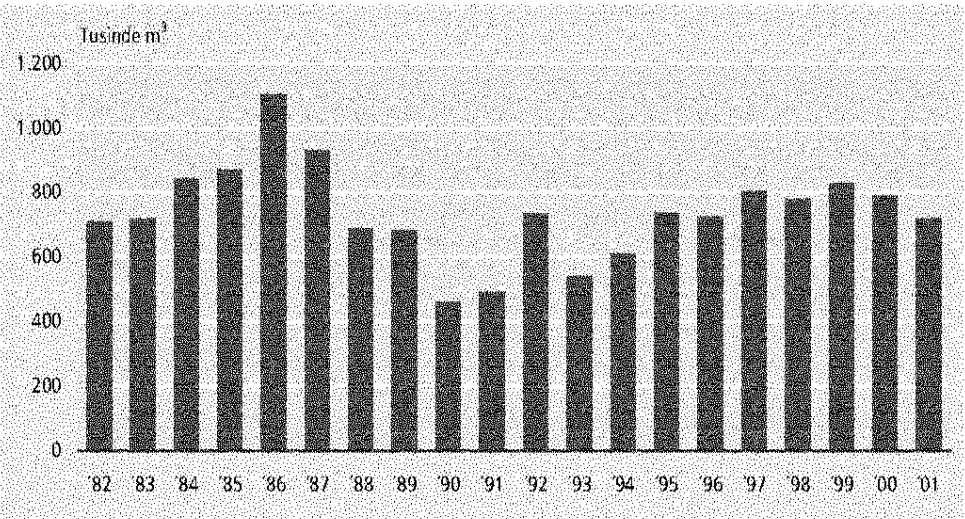
Størstedelen af sand, grus og sten anvendtes som vej- og anlægsmaterialer (66 pct.) og som betontilslagsmaterialer (28 pct.).

3.2 Ler

Indvindingen af ler i 2001 udgjorde 720.000 m³. Det er et fald på 9 pct. i forhold til 2000.

Som for sand, grus og sten er udviklingen i lerproduktionen tæt forbundet med aktiviteten i byggesektoren.

Figur 4. Indvinding af ler

Størstedelen anvendes til tegl

Ler har ikke været anvendt til cementfabrikation siden 1988, idet der i stedet tilsættes flyveaske og sand til cementblanding.

Hovedparten af lerindvindingen, nemlig 95 pct., er blevet anvendt til tegl. Det er en stigning fra sidste år, hvor 92 pct. af indvindingen er brugt til tegl.

Oversigtstabel 4. Indvinding af ler fordelt på anvendelse og amter. 2001

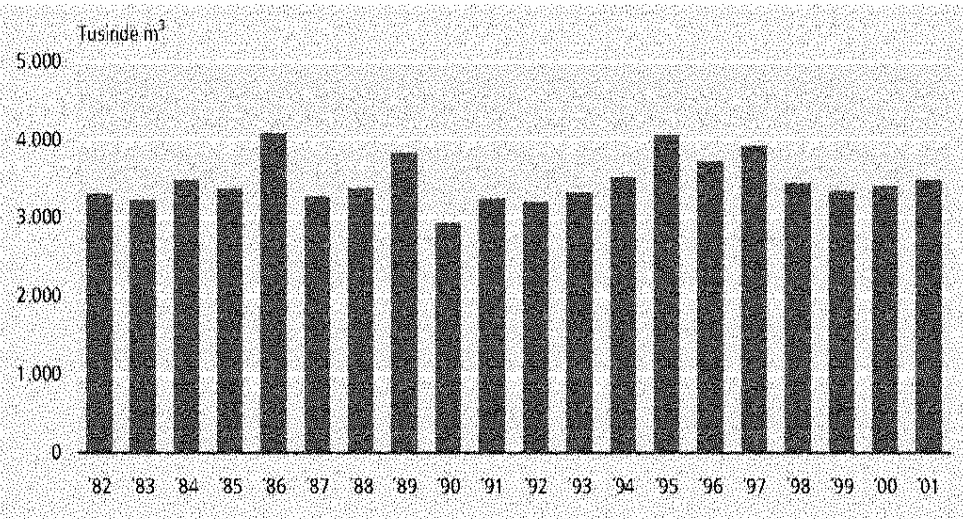
Amter	Tegl		Keramisk industri	Anden anvendelse	I alt
	Rød- brændende	Gul- brændende			
1.000 m ³					
Hele landet	455	228	0	37	720
Københavns	-	-	-	0	0
Frederiksborg	19	74	-	13	106
Storstrøms	0	0	-	1	2
Fyns	47	39	-	21	107
Sønderjyllands	103	15	-	-	117
Ribe	48	-	-	-	48
Vejle	4	-	0	-	4
Ringkøbing	16	-	-	0	16
Århus	22	-	-	-	22
Viborg	95	37	0	2	134
Nordjyllands	101	63	-	-	165

3.3 Kalk og kridt

Kalken stammer fra Danmarks undergrund, og indvindingen foregår især i den nordlige og sydøstlige del af landet, hvor kalkundergrunden ligger højt.

I perioden 1982-2001 har indvindingen af kalk og kridt stort set befundet sig i intervallet mellem 3 og 4 mio. m³.

Figur 5. Indvinding af kalk og kridt

Cement og jordbrugskalk

Hovedparten af indvindingen af kalk og kridt er anvendt til fremstilling af henholdsvis cement, nemlig 65 pct., og jordbrugskalk, nemlig 20 pct.

Kalk og kridt anvendes desuden som pulveriseret fyldstof i industrien. Pulveriseret kridt til fremstilling af papir er en stigende eksportartikel. Kalk og kridtfiller anvendes også i farveindustrien og ved fremstilling af gummi, bygningsisolering og sukker. Endvidere benyttes mindre mængder kridt som foderkalk.

Oversigtstabel 5. Indvinding af kalk og kridt fordelt på anvendelse og amter. 2001

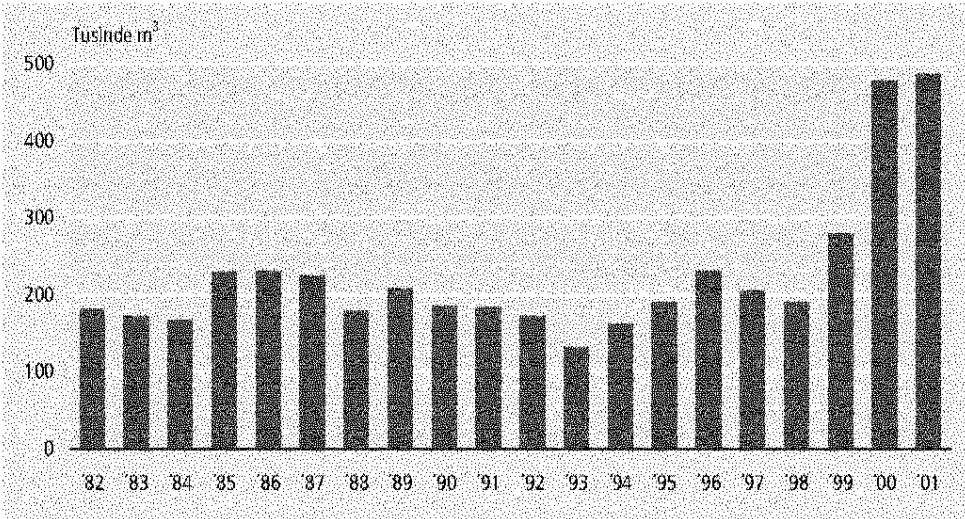
Amter	Cement	Jordbrugs-kalk	Papir-fyldstof	Røggas-filler	Brændt kalk/hydrat-kalk	Indu-stri-kalk	Foder-kalk	I alt
	1.000 m ³							
Hele landet	2 266	704	169	152	96	44	49	3 480
Københavns	-	1	-	-	-	-	-	1
Storstrøms	-	152	-	152	93	43	26	634
Århus	-	3	-	-	3	-	-	6
Viborg	-	46	-	-	-	-	-	46
Nordjyllands	2 266	503	-	-	-	1	23	2 793

3.4 Kvartssand

Indvindingen af kvartssand har i perioden 1982 - 1998 ligget i intervallet 130.000-230.000 m³, men er i 2000 vokset til 479.000 m³ og i 2001 til 488.000 m³. I Vejle og Viborg amter indvindes 73 pct. af den samlede indvundne mængde kvartssand.

Kvartssand er en ren sandtype uden flint og med ringe indhold af mineraler. I 2001 blev 47 pct. brugt til filtersand, 22 pct. til betonsand af høj kvalitet i byggesektoren og 21 pct. til Anden anvendelse, der hovedsageligt omfatter sand til sportsbaner mv.

Figur 6. Indvinding af kvartssand

Oversigtstabel 6. Indvindingen af kvartssand fordelt på anvendelse og amter. 2001

Amter	Filter-sand	Beton-sand til byggeri	Støbe-sand	Sand-blæs-nings-sand	Anden anven-delse	I alt
	1.000 m³					
Hele landet	231	109	27	16	104	488
Frederiksborg	-	15	-	-	-	15
Fyns	-	9	-	-	-	9
Ribe	29	-	9	4	46	88
Vejle	7	81	17	10	47	161
Ringkøbing	-	5	1	3	5	12
Århus	-	-	-	-	3	3
Viborg	195	-	-	-	-	195
Nordjyllands	-	-	1	-	3	4

3.5 Granit

Granit brydes kun på Bornholm

Klippegranit brydes udelukkende på Bornholm. Det vigtigste produkt af granit er granitskærver til anvendelse som vejmateriale. Desuden produceres bygningssten, sten til havneanlæg o.l.

Op igennem 1980'erne og frem til 1988 var produktionen af granitskærver på et nogenlunde konstant niveau på ca. 400.000 m³ pr. år. Herefter steg efterspørgslen efter granit specielt til kystsikring i forbindelse med bygningen af Storebæltsforbindelsen i perioden 1989-1992. Siden 1995 har granitindvindingen været stærkt faldende, således at indvindingen i 2001 er på 166.000 m³.

Oversigtstabel 7. Indvinding af granit fra stenbrud fordelt på anvendelse

Bornholms Amt	Anlægs- og vej-materiale	Asfalt-materiale	Beton-tilslags-materiale	Anden anven-delse	Ukendt an-ven-delse	I alt
1.000 m³						
1998	47	95	-	41	-	183
1999	47	71	26	37	-	180
2000	-	-	-	56	143	199
2001	-	-	-	22	143	166

3.6 Plastisk ler og bentonit

Plastisk ler og bentonit findes kun i ganske bestemte områder. De anvendes til fremstilling af letklinker. Indvindingen finder næsten udelukkende sted i Århus Amt. I 2001 blev der indvundet 234.000 m³, hvilket er 25 pct. mindre end året før.

Oversigtstabel 8. Indvinding af plastisk ler og bentonit fordelt på anvendelse og amter. 2001

	Ekspanderende klinker	Membraner	I alt
	1.000 m ³		
Hele landet	230	4	234
Roskilde	-	4	4
Århus	230	-	230

3.7 Moler

Moler findes kun i Limfjordsområdet Moler findes udelukkende i Limfjordsområdet og indvindes på Fur og Mors i Viborg Amt. Moler er meget let og porøs og bindes sammen til sten eller granulater med et mindre lerindhold. Hovedprodukterne er absorberende granulater og pulver.

Tilsætningsstof til bl.a. kunstgødning Moleret anvendes som tilsætningsstof til kunstgødning, foderstoffer, sprængstoffer, bakelit og gummi samt i medicinalindustrien.

Indvindingen af moler var i 1999 på 197.000 m³, men steg i 2000 til 227.000 m³ og i 2001 til 231.000 m³.

Oversigtstabel 9. Indvinding af moler fordelt på anvendelse. 2001

Amt	Granulat	Pulver	Ildfaste sten	I alt
1.000 m ³				
Viborg	178	12	41	231

3.8 Tørv og sphagnum

Dyrkningsmedium og jordforbedringsmiddel Tørv og sphagnum anvendes fortrinsvis som dyrkningsmedium og jordforbedringsmiddel.

Indvindingen foregår først og fremmest i Store og Lille Vildmose i Nordjyllands Amt. Hertil kom mindre indvindinger i det øvrige Jylland. Indvindingen dækker store arealer på grund af den ringe råstoftykkelse. Fra 1982 - 1998 har indvindingen været i størrelsesordenen 300.000-400.000 m³. I 1999 er indvindingen på 253.000. m³, og i 2000 faldt indvindingen yderligere til 247.000. m³. I 2001 er der indvundet 287.000 m³, hvilket er en stigning fra 2000 på 16 pct.

Oversigtstabel 10. Indvinding af tørv og sphagnum fordelt på amter

Amter	1996	1997	1998	1999	2000	2001
1.000 m ³						
Hele landet	328	430	336	253	247	287
Ringkøbing	2	2	1	1	1	1
Århus	18	21	21	21	23	25
Nordjyllands	307	407	314	230	222	262

3.9 Øvrige råstoffer

Der blev indvundet øvrige råstoffer i samtlige amter i 2001, bortset fra Ribe og Roskilde amter. 95 pct. af indvindingen er råjord og 4 pct. er muld. Derudover blev der indvundet mindre mængder sandsten, skifer og klæg. 89 pct. af indvindingen kom fra Ringkøbing Amt.

Oversigtstabel 11. Indvindingen af øvrige råstoffer. 2001

	Råjord	Muld	Sandsten	Skifer	Klæg	Andet	I alt
	1.000 m ³						
Hele landet	1 188	52	3	0	0	4	1 247

4. Import og eksport af visse råstoffer

Ud over råstofindvindingen på land importeres visse mineralske råstoffer til anvendelse i Danmark. Samtidig eksporteres mineralske produkter fra Danmark til udlandet. Det drejer sig om en mindre del af den totale indvinding på land. I 2001 blev der i alt importeret 2,4 mio. m³ og eksporteret 2,6 mio. m³. Det svarer til henholdsvis 7,3 pct. og 7,8 pct. af råstofindvindingen på land i 2001. Nettoeksporten er 161.000 m³.

De seneste to år har der været en nettoimport af mineralske råstoffer.

Oversigtstabel 12. Import og eksport af mineralske råstoffer

Told-tarif	Import			Eksport		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
	1.000 m ³					
I alt	2 390	2 669	2 419	1 899	2 516	2 580
0000 Ikke fordelt p.g.a. firmaers konkurrenceforhold	30	5	1	49	48	45
2501 Salt	-	212	225	-	319	285
2503 Svovl og svolkis	-	2	2	-	0	0
2504 Grafit	-	0	0	-	0	0
2505 Kwartssand og naturligt sand	52	44	41	219	217	449
2506 Kvarts	0	0	0	0	0	0
2507 Kaolin	11	10	11	1	1	0
2508 Bentonit og lign.	25	33	31	3	4	8
2509 Kridt	34	30	22	198	209	243
2510 Calcium	51	52	31	0	6	0
2511 Tungspat	19	23	35	0	0	0
2512 Kiselmel og lign.	13	16	15	0	-	-
2313 Pimpsten og smergel	48	75	88	0	0	0
2514 Skifer	6	5	5	0	0	0
2515 Marmor og lign.	0	0	1	0	0	0
2516 Granit og porfyre	134	82	108	2	0	1
2517 Småsten, grus og knuste sten	1 406	1 450	1 219	572	569	478
2518 Dolomit	60	70	66	0	0	0
2519 Magnesit	3	4	3	1	0	0
2520 Gipssten og brændt gips	116	176	166	33	228	174
2521 Kalksten	143	102	51	158	141	87
2522 Brændt, læsket og hydraulisk kalk	66	74	95	4	3	2
2523 Cement og lign.	145	172	174	658	769	805
2525 Glimmer	-	-	0	-	-	-
2526 Steatit	8	8	9	0	0	0
2528 Borater	-	-	0	-	-	0
2529 Feltspat	4	4	5	0	0	0
2530 Andre mineralske stoffer	14	17	15	0	1	3

5. Indvinding fra havbunden

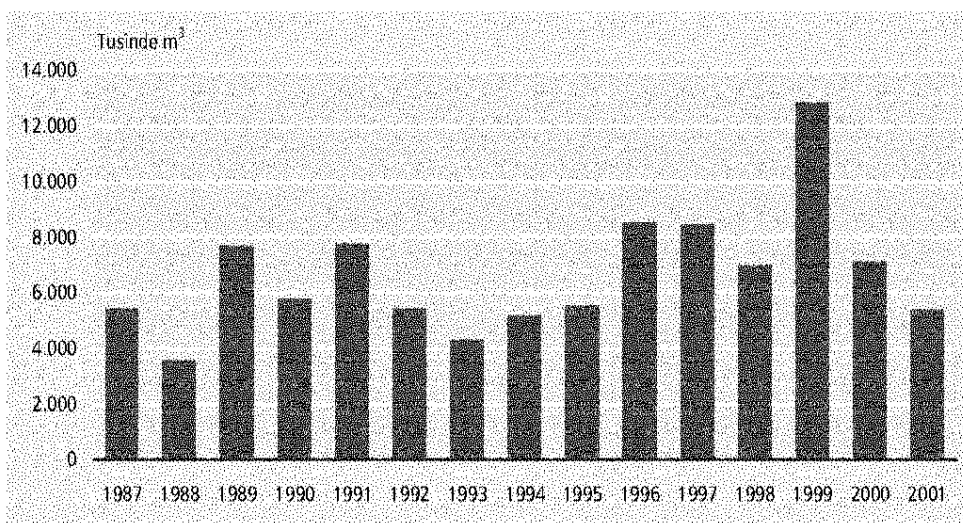
Tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen

Miljø- og Energiministeriet har ansvaret for kortlægning af råstoffer på søterritoriet og kontinentalsoklen. Med baggrund i kortlægningen udarbejdes der planer for råstofindvindingen på havbunden. Efterforskning og indvinding af råstoffer på søterritoriet og på kontinentalsoklen sker efter tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen. En tilladelse kan gives inden for et geografisk afgrænset og miljøvurderet areal på op til 10 år. Desuden kræves en godkendelse af indvindingsmateriellet.

Hovedparten består af sand, grus og sten

Ligesom indvindingen på land består hovedparten af indvindingen fra havbunden af sand, grus og sten. Indvinding af råstoffer sker efter tilladelse fra Skov- og Naturstyrelsen. I 2001 udgør disse råstoffer over 99 pct. af den samlede indvinding fra havbunden. Mængden har varieret periodevis siden 1987. Den forøgede indvinding i 1996 og 1997 skyldtes bygningen af Øresundsforbindelsen. I 1999 var indvindingen på 12,9 mio. m³, hvoraf 7,0 mio. m³ blev brugt til udvidelsen af Århus Havn. I 2001 er den samlede indvinding fra havbunden faldet til 5,4 mio. m³.

Figur 7. Indvinding fra havbunden af sand, grus og sten

Kilde: Skov- og Naturstyrelsen.

Indvinding fra havbunden sker med specialbyggede skibe. Sand, grus, mindre sten og skaller suges op fra havbunden, mens store sten, såkaldte søsten, fiskes op med grab. Skallerne er muslingeskaller, som fortrinsvis anvendes til kyllingefoder. Skalleindvindingen, der fra 1994 blev indskrænket til begrænsede områder og perioder, fandt i 2001 alene sted i Kattegat omkring Anholt.

Havbundens materialer indvindes til bestemte formål

Indvindingen af råstoffer fra havbunden kan kun foretages efter særlig tilladelse og herunder efter en godkendelse af, hvad råstofferne skal anvendes til. Hovedgruppen *Andet* i oversigtstabel 13 er nyttiggjort overskudsmateriale af sand, grus og sten, der fremkommer i forbindelse med byggeri og anlægsarbejder. Der har fx været indvundet en del materiale i forbindelse med byggeriet af Øresundsforbindelsen. Materialet er lagt ud til den kunstige ø Peberholm.

Hovedgruppen *Fyltsand* anvendes hovedsageligt til kystfodring, dvs. der primært hentes sand 3-5 km ude i Nordsøen, hvorefter det lægges langs den jyske vesterhavs-kyst, for at forhindre at havet ødelægger kysten. Dette arbejde styres af Kystinspektoratet. Fyltsand benyttes også til andre fyldningsformål, fx havneanlæg.

Oversigtstabel 13. Indvinding fra havbunden af sand, grus, sten og skaller samt søsten

	Sand, grus og sten	Skaller	Søsten fra stenfiskeri	I alt
	1.000 m ³			
1990	5 803	60	7	5 870
1991	7 750	126	12	7 888
1992	5 464	165	4	5 633
1993	4 319	131	4	4 454
1994	5 186	102	6	5 294
1995	5 563	85	4	5 652
1996	8 541	123	17	8 681
1997	8 479	148	4	8 631
1998	6 996	3	-	6 999
1999	12 859	3	-	12 863
2000	7 132	3	-	7 136
2001	5 398	0	-	5 399

Kilde: Skov- og Naturstyrelsen.

Oversigtstabel 14. Optagning af råstoffer fra havet fordelt på farvandsområder. 2001

Farvandsområder	Sand, grus og sten	Fyld- sand	Grab- sten og søsten	Skaller	Andet	I alt
	1.000 m ³					
I alt	2 147	3 247	0	0	5	5 399
Østersøen omkring Bornholm	217	-	-	-	-	217
Østersøen omkring Møen	259	-	-	-	-	259
Østersøen vest for Gedser	54	197	-	-	-	251
Øresund	191	44	-	-	-	234
Smålandsfarvandet	105	30	-	-	-	135
Store Bælt	52	9	-	-	-	61
Farvandet syd for Fyn	1	1	-	-	-	2
Lille Bælt	46	23	-	-	-	69
Kattegat vest for Samsø	142	80	-	-	-	222
Kattegat øst for Samsø	36	0	-	-	-	36
Kattegat omkring Hesselø	128	3	0	-	5	136
Kattegat omkring Anholt	116	0	-	0	-	117
Kattegat omkring Læsø	21	1	-	-	-	22
Limfjorden	76	-	-	-	-	76
Skagerrak	3	-	-	-	-	3
Nordsøen	699	2 858	-	-	-	3 558

Kilde: Skov- og Naturstyrelsen.

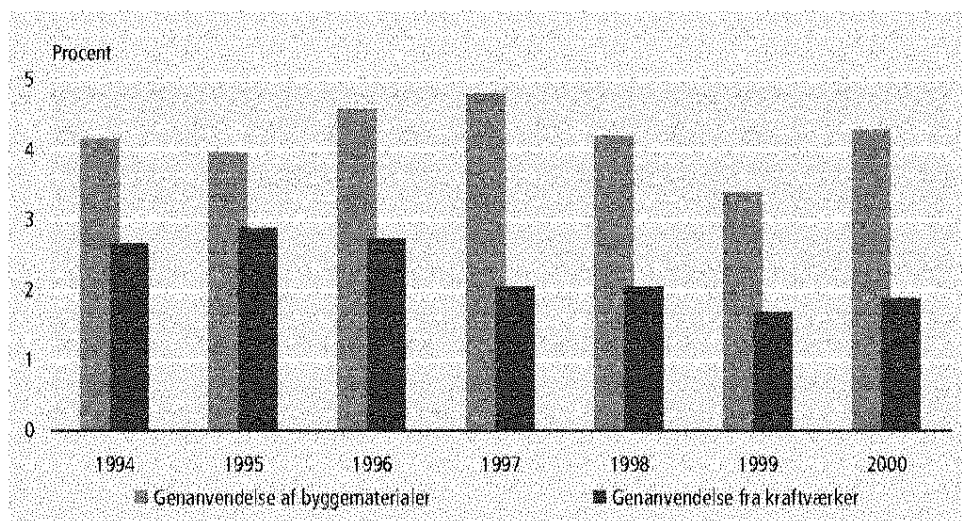
6. Genanvendelse i bygge- og anlægsbranchen

Affaldsplan
Affald 21 I affaldsplanen *Affald 21* lægges op til at reducere miljøpåvirkningerne fra de miljøbelastende stoffer samt at udnytte ressourcerne i affaldet bedre og herunder genbruge affald i større og større grad. Der skal sættes mere fokus på kvaliteten i affaldsbehandlingen.

Inden for råstofbranchen betyder dette genbrug af alle egentlige bygge- og anlægsmaterialer i højere grad end tidligere. Det er hovedsagelig nedrevet beton og tegl, som knuses og genbruges som grus eller stabilgrus eller sand, grus og sten i øvrigt. Efter at kraftværkerne har indført miljøbeskyttende foranstaltninger til at udskille de miljøfremmede stoffer som gips, slagger og flyveaske fra røgen mv. har bygge- og anlægsbranchen fundet måder at genbruge disse stoffer på, således at de træder i stedet for nyindvundne råstoffer fra undergrunden eller søterritoriet. Gips benyttes

primært til gipsplader i boliger og flyveaske bindes primært i underlaget i vejanlæg. Genbrug betragtes derfor som en måde til at spare på de ikke fornybare ressourcer.

Figur 8. Genanvendelse af egentlige byggematerialer i pct. af tilsvarende indvundne råstoffer

7. Miljøpåvirkning fra råstofindvindingen på landjorden og på søterritoriet

På landjorden

Råstofindvindingen har en række miljømæssige konsekvenser. Landskabsprofiler og geologiske formationer bliver ændret. Desuden kan grundvandet påvirkes og dermed også vandkvaliteten og vandforsyningen. Endelig kan der opstå problemer med støv og ekstra trafik specielt i beboede områder.

Efterbehandling er en betingelse for indvindingstilladelse

En betingelse for at få indvindingstilladelse er derfor ifølge råstofloven, at man fremlægger en plan for efterbehandling af indvindingsarealet. Efterbehandlingen omfatter typisk udjævning af gravefronter, udlægning af overjord og muld, jordbearbejdning og beplantning, eventuelt i forbindelse med dræning. Efterbehandlingen sker normalt i takt med at indvindingen skrider frem. Efterbehandling af et indvindingsareal betyder, at det tidligere graveområde bliver indrettet, så det kan bruges til fx landbrugsdrift, rekreativt område, naturområde eller, i sjældne tilfælde, bebyggelse og kolonihaver. Pr. 1.1.1998 er der indført forbud mod tilførsel af fyldjord i råstofgrave, med mindre der foreligger en dispensation fra amtet.

Tidligere blev efterbehandlingen meget ofte lavet med henblik på landbrugsformål. I de senere år er der imidlertid gennemført et stigende antal efterbehandlinger til natur- og rekreative formål.

VVM-redegørelse

For større indvindingsprojekter eller indvindingsprojekter af en vis varighed vedrørende råstofferne kalk, kridt, granit, kvartssand, ler mv. kræves en VVM-redegørelse, Vurdering af Virkningen på Miljøet. Det samme gælder sand, grus og sten, hvis udgravningen foregår uden for de i regionplanen fastlagte områder. Tilladelsen gives på baggrund af VVM-redegørelsen efter at offentligheden, myndigheder og organisationer har haft mulighed for at udtale sig. (Råstofloven, nr. 569 af 30. juni 1997).

På søterritoriet

På havet kan råstofindvindingen påvirke bundtopografien, dybdeforholdene og overfladesedimentets sammensætning i og uden for indvindingsområdet. I visse tilfælde kan indvindingsaktiviteten være i konflikt med erhvervmæssige interesser såsom fiskeri og sejlads.

Vurdering af indvindingsprojekter

For større indvindingsprojekter på havet eller indvindingsprojekter på havet, der vurderes at påvirke miljøet i væsentlig grad, gælder ligeledes, at ansøgningen skal gennemgå en VVM-procedure. (Bekendtgørelse nr. 126 af 4. marts 1999). En anden

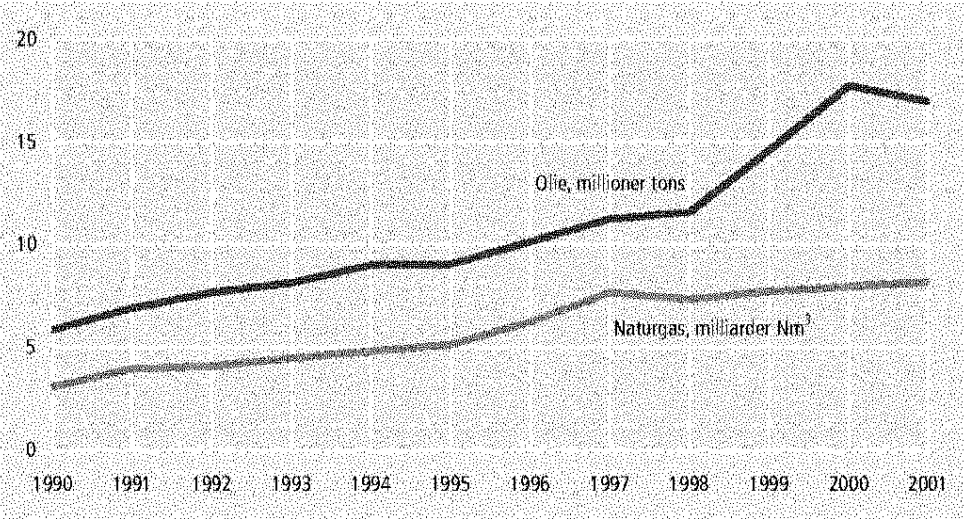
bekendtgørelse (nr. 748 af 19. september 1999) om miljøvurdering finder anvendelse ved etableringen af større projekter til efterforskning, indvinding og transport af råolie og naturgas på dansk søterritorium og kontinentalsokkelområde. På havet forsøger man, fra myndighedernes side, at tilrettelægge indvindingen, således at efterbehandlingen overflødiggøres.

8. Olie og Naturgas

Naturgasproduktion

I 1989 kom olie- og naturgasproduktionen på dansk område fra 5 felter: (Dan, Gorm, Skjold, Rolf og Tyra). Frem til 1997 er indvindingsområdet gradvist blevet udbygget med yderligere 7 felter: (Kraka, Dagmar, Regnar, Valdemar, Roar, Svend og Harald), således at der i 1997 produceredes fra 12 felter. I 1998 begyndte produktionen på Lulita -feltet. I 1999 indledtes produktion på Siri- og Syd Arne-feltet. Disse felter er de første felter på dansk område, hvor der er flere rettighedsindehavere. I efteråret 2000 indledtes produktion på Halfdan feltet, således at der nu produceres fra 16 felter med i alt 42 olieplatforme. I 2001 har det været et uheld på Gormfeltet med et fald i den samlede produktion til følge.

Figur 9. Energiproduktion i fysiske mængder

Arm. Tallene er inkl. produktion af naturgas, som forbruges på felterne, men fratrukket den årlige gasinjektion.
Kilde: Energistyrelsen.

Alle de producerende felter på nær Svend, Harald, Lulita og Syd Arne er beliggende i Det Sammenhængende Område i den sydlige del af Central Graven. De sidstnævnte er beliggende i den nordlige del af Central Graven. Produktionen på Syd Arne feltet føres gennem den nye gasledning fra Nordsøen via Harald feltet og ind til gasbehandlingsanlægget i land ved Nybro. Rørledningen ejes og drives af DONG Naturgas A/S.

Producerede mængder

I 2001 udgjorde den samlede produktion af olie og kondensat 17,1 mio. tons. Det svarer til et fald på 4 pct. Gasindvindingen udgjorde 8,2 mia. Nm³ (normalkubikmeter) og det svarer til en stigning på 3 pct. i forhold til året før.

Oversigtstabel 15. Energiproduktionen i fysiske mængder

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Olie, millioner tons	5,9	6,9	7,7	8,2	9,0	9,1	10,2	11,2	11,6	14,6	17,8	17,1
Naturgas, milliarder Nm³	3,1	4,0	4,1	4,5	4,8	5,2	6,3	7,7	7,3	7,7	8,0	8,2

Arm. Tallene er inkl. produktion af naturgas, som forbruges på felterne, men fratrukket den årlige gasinjektion.
Kilde: Energistyrelsen.

Salgsværdien af den danske olie- og gasproduktion

Værdien af den danske olie- og gasproduktion er knyttet til udviklingen i den internationale fastsatte råoliepris og derigennem til udviklingen i dollarkursen. Til 2000 har der været en stigning i råolieprisen, således at råolieprisen steg fra 18 USDollars pr. tønde i starten af året til 29 USDollars pr. tønde i slutningen af året.

Oversigtstabel 16.

Salgsværdien af olie og naturgas

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	mia. kr.											
I alt	7,8	8,4	8,3	8,6	8,7	8,6	12,0	13,9	11,3	16,8	34,8	31,3
Olie	6,4	6,6	6,5	6,6	6,7	6,5	9,2	10,3	7,6	14,3	30,0	24,7
Naturgas	1,4	1,7	1,7	2,0	2,0	2,1	2,8	3,6	3,7	2,5	4,8	6,6

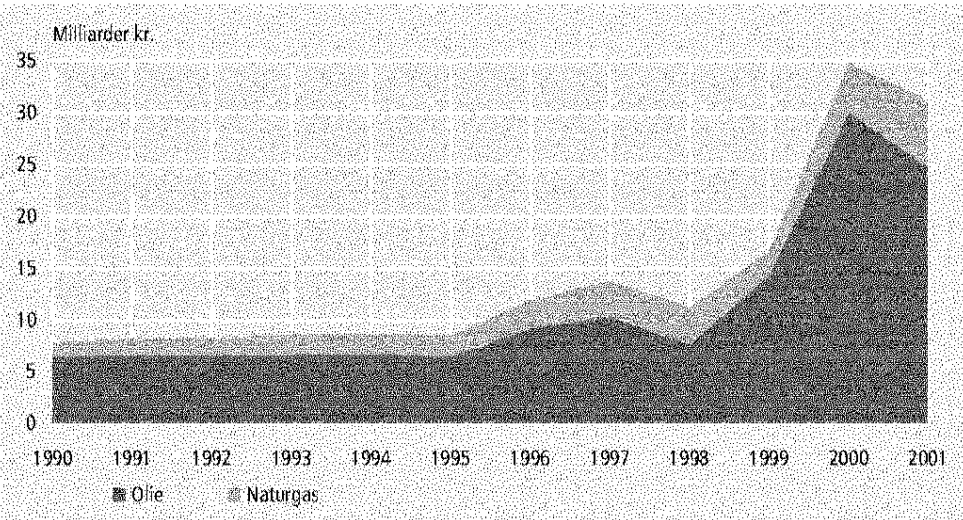
Kilde: Energistyrelsen, Danmarks olie- og gasproduktion, diverse årgange.

Kraftig stigning i salgsværdien i 2000

Den samlede værdi af den producerede olie og den solgte gas var 31,3 mia. kr. i 2001 mod 34,8 mia. kr. året før. Det svarer til et fald på 10 pct., som kan henføres til et fald i produktionen på grund af et uheld på Gormfeltet. Indtægterne på de nye felter deles mellem DUC-selskaberne, Statoil-gruppen og Amerada Hess A/S, hvorimod alle andre felters indtægter, som hidtil, tilfalder DUC-selskaberne.

Figur 10.

Salgsværdien af olie og naturgas

Kilde: Energistyrelsen, Danmarks olie- og gasproduktion, diverse årgange.

Stigning i statens direkte indtægter ved olie- og gasindvinding

De højere oliepriser betyder, at statens indtægter fra olie- og gasindvindingen er steget fra 8,3 mia. kr. i 2000 til 10,2 mia. kr. i 2001 (23 pct.). De viste beløb er pålignede beløb i indkomståret, som er skønnet af Energistyrelsen ud fra de forventede gennemsnitspriser og produktionen.

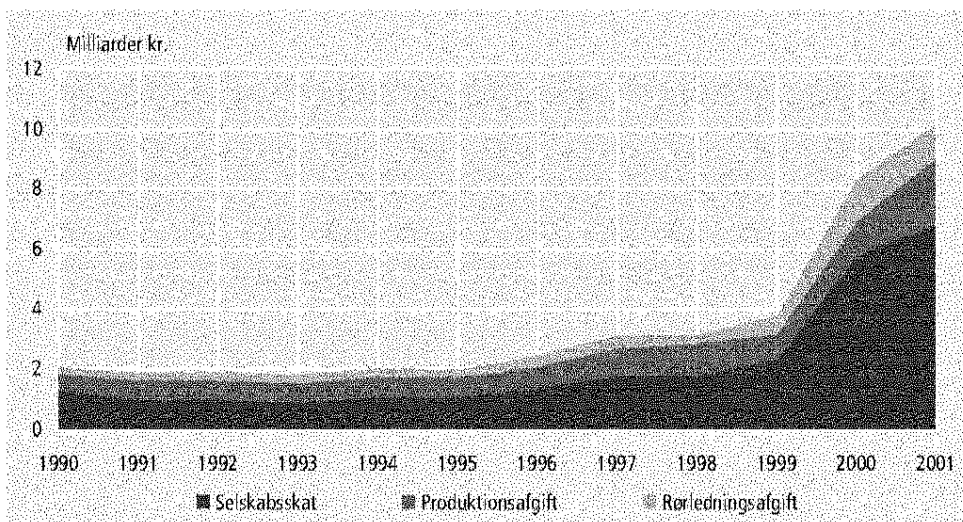
Oversigtstabel 17.

Statens direkte indtægter fra olie- og naturgasindvindingen

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	mia. kr.											
I alt	2,1	1,9	1,9	1,8	2,1	2,0	2,5	3,1	3,2	3,8	8,3	10,2
Selskabsskat	1,3	1,0	1,0	0,9	1,1	1,0	1,4	1,7	1,8	2,3	5,8	6,8
Produktionsafgift	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,9	1,1	0,9	1,2	2,2
Rørledningsafgift	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,6	1,4	1,1

Kilde: Energistyrelsen, Danmarks olie- og gasproduktion, diverse årgange.

Figur 11. Statens direkte indtægter fra olie- og naturgasindvindingen

Kilde: Energistyrelsen, Danmarks olie- og gasproduktion, diverse årgange.

9. Forurening i forbindelse med olie- og naturgasindvindingen

Forurening Aktiviteter, der knytter sig til efterforskning, produktion og transport af olie og naturgas fører til udledninger af en række stoffer og materialer, dels til havet, dels som emissioner til luft. Operatørerne indrapporterer årligt til Miljøstyrelsen estimater over visse mængder af udledte stoffer og materialer.

Stigende antal installationer Siden slutningen af 1960'erne er offshoreaktiviteterne generelt i Nordsøområdet steget kraftigt. Alene fra 1990 til 1998 er antallet af installationer steget med 74 pct., hvoraf den største stigning har fundet sted i den norske og engelske sektor. En installation er her defineret ved et anlæg med spildevandsudløb, materiel, fartøj eller dele heraf, mobile eller faste i maritimt farvand, hvorfra der udøves efterforsknings- eller indvindingsaktiviteter af olie og naturgas. Den danske olie- og gasproduktion giver nu arbejde til omkring 2000 personer, der arbejder i hold med konstant 600 personer offshore. I den danske sektor er installeret 18 større anlæg.

9.1 Emissioner til luften

CO₂- og NO₂-emissioner Emissioner af kuldioxid CO₂ og kvælstof NO₂ forekommer primært i forbindelse med anvendelsen af dieselolie og gas under energiproduktionen på platforme og borerigge og under afbrænding af gas uden nyttiggørelse (flaring). Anlæggene i Nordsøen udleder derfor CO₂ og NO₂ i mængder, som afhænger både af produktionens størrelse og af anlægstekniske og naturgivne forhold. Fra 1996 til 1999 har der været en kraftig stigning i emissionerne, men i 2000 er emissionerne faldet. Det er især anvendelsen af en del af den producerede mængde gas til brændstof i gasturbiner, som driver el-generatorer, gaskompressorer samt vandinjektionspumper, som fører til CO₂-emissioner. I 2001 udgjorde emissionerne 2,3 mio. tons CO₂. Det er et lille fald i forhold til året før, som det ses af figur 12.

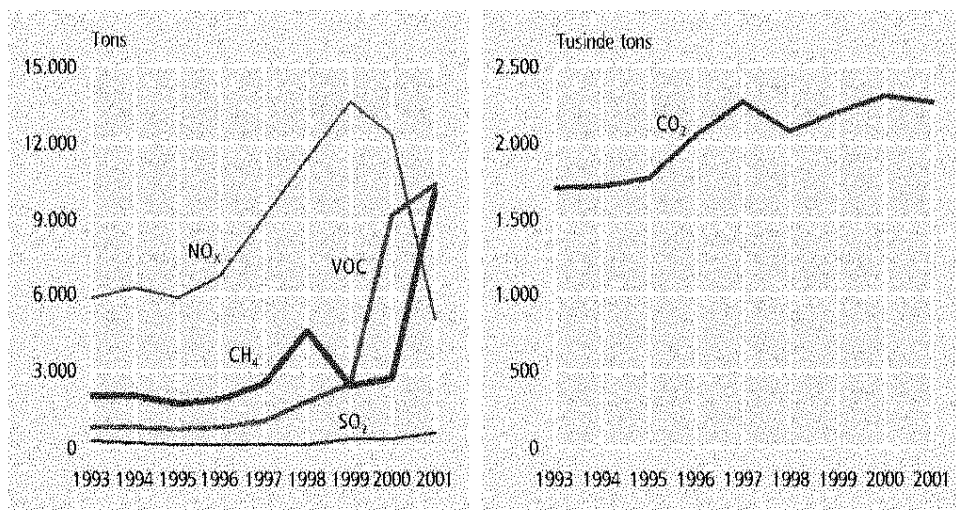
Flygtige organiske stoffer, metan og svovldioxid Emissioner af metanholdige flygtige organiske forbindelser VOC og metan CH₄ forekommer især i forbindelse med spild af naturgas under indvindings- og behandlingsprocessen eller i det omfang, der foregår en ufuldstændig forbrænding af naturgassen under flaring. VOC-emissionerne er i 2000 steget kraftigt til 9.100 tons og metanemissionen har holdt samme niveau som i 1999 med 2.700 tons. Emissioner af svovldioxid SO₂ stammer i det væsentligste fra felter (fx Dagmar), der producerer svovlholdigt gas. SO₂-emissionerne er steget til 300 tons i 2000. Ud over de nævnte emissionstyper forekommer emission af polyaromatiske hydrocarboner (PAH), for hvilke der på nuværende tidspunkt ikke er tilstrækkeligt med brugbare data.

Oversigtstabel 18. Luftemissioner fra faste installationer i den danske del af Nordsøsektoren

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	tons								
SO ₂	230	184	115	85	64	100	300	300	577
VOC	796	790	671	735	982	1 741	2 500	9 100	10 325
CH ₄	2 034	2 018	1 713	1 878	2 512	4 600	2 400	2 700	10 163
NO _x	5 906	6 225	5 841	6 765	9 073	11 336	13 600	12 300	5 062
	1.000 tons								
CO ₂	1 695	1 717	1 771	2 051	2 263	2 076	2 201	2 303	2 262

Kilde: Miljøstyrelsen.

Figur 12. Luftemissioner fra faste installationer i den danske del af Nordsøsektoren

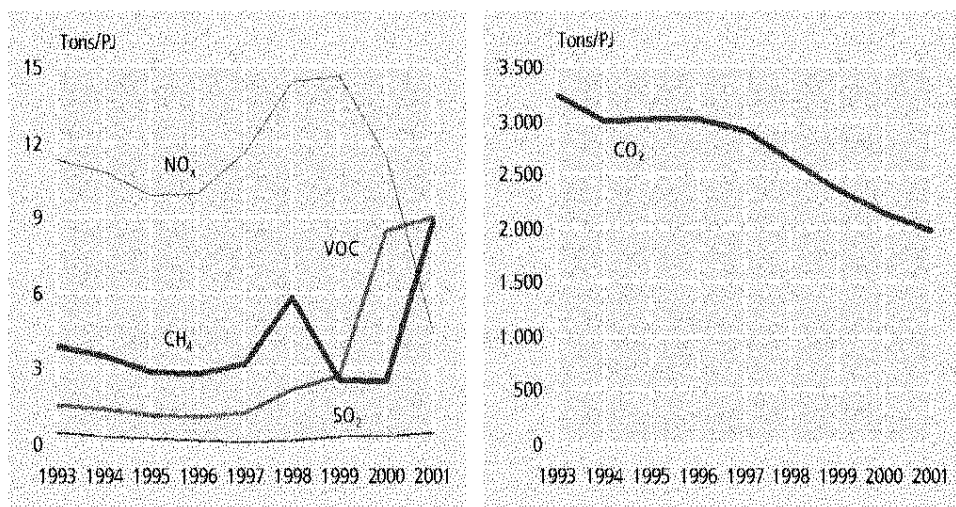

Kilde: Miljøstyrelsen.

Fald i udslip fra NO_x og CO₂ pr. produceret enhed

I forhold til den producerede energimængde viser emissionerne fra NO_x og CO₂ en faldende udvikling frem til år 2001.

Figur 13. Luftemissioner fra faste installationer i den danske del af Nordsøsektoren pr. produceret enhed energi i PJ

Anm. PJ (petajoule) = 10¹⁵ Joule.

9.2 Olieudledning fra offshoreaktiviteter

Kilderne til udledning af olie til havet i forbindelse med offshoreaktiviteter udgøres hovedsageligt af produktionsvand, boremudder og spild.

Oversigtstabel 19. Udledt olie til havet fordelt på produktionsvand, boremudder og spild

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	tons										
Danmark i alt	82	81	106	178	196	173	142	185	205	294	451
- med produktionsvand	43	72	106	138	129	164	127	174	185	271	436
- med boremudder	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Spild	39	9	-	41	67	8	15	11	20	23	15

Kilde: Miljøstyrelsen.

Tidligere var anvendelsen af oliebaseret borevæske/boremudder den væsentligste kilde til olieudledning. Efter 1991 gik man over til at bruge alternative borevæsker. Inden for de senere år har boring af nye og mere komplicerede brønde imidlertid forårsaget en genoptagelse af anvendelsen af oliebaserede borevæsker. I de tilfælde bortskaffes borespånerne påhæftet borevæskeresterne på anden vis. Enten ved ilandbringning til genanvendelsesformål eller ved nedpumpning i undergrunden. Inden produktionsvandet udledes i havet, adskilles vand, gas og olie i vandbehandlingsanlæggene. Der er i dag en maksimal udledningsgrænse på 40 mg olie pr. liter produceret vand udledt. Endelig udledes årligt en varierende mængde olie i forbindelse med spild. Olieudledningen er steget med 157 tons fra 2000 til 2001. Ud over opgørelserne oven for formodes det, at der udledes en vis mængde olie fra reservoiret sammen med borespånerne (uanset hvilken slags borevæske, der benyttes). Det præcise omfang heraf er ukendt.

10. Salt

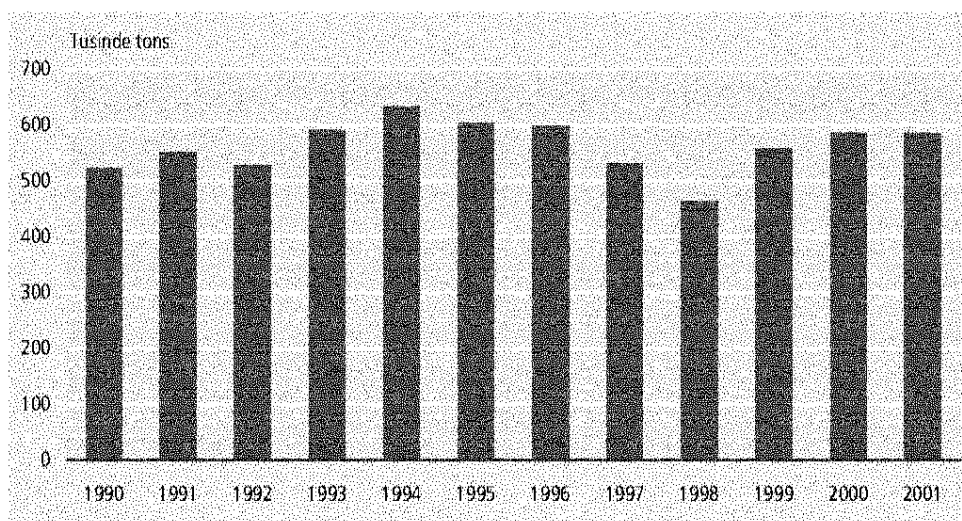
Saltindvindingen foretages som eneste sted i Skandinavien ved en salthorst sydvest for Hobro ved Mariager Fjord. Indvindingstilladelsen er baseret på en 50-årig eneretsbevilling i 1963 (bekendtgørelse nr. 380 af 29. november 1963).

Oversigtstabel 20. Mængden af indvundet salt fra den danske undergrund

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
	1.000 tons										
Salt	550	528	591	634	603	599	531	463	558	587	587

Saltet anvendes til konsumsalt, industrisalt og vejsalt. En væsentlig del af indvindingen eksporteres. Fra 1999 til 2000 er mængden af produceret salt steget fra 558.133 tons til 586.515 tons, hvilket svarer til en stigning på 5 pct. I 2001 er der indvundet 586.882 tons , hvilket svarer til en stigning på 0,06 pct.

Figur 14. Mængden af indvundet salt fra den danske undergrund

Import og eksport I 2001 importeredes 225.000 tons ren natriumklorid og bordsalt, og der blev eksporteret 285.000 tons.

Miljøpåvirkning Indvindingsvirksomhedens egentlige processpildevand omfatter saltlage, kølevand samt udledning af kvælstof. Efter iværksættelse af miljøbeskyttelsesforanstaltninger er udledningen af kvælstof faldet fra 400 kg i 1997 til 239 kg kvælstof i 1998. I 1999 steg udledningen af kvælstof lidt til 273 kg, men den faldt igen i 2000 til 256 kg og i 2001 til 212 kg. Der er således en forbedring i 2001 af virksomhedens påvirkning af vandkvaliteten i Mariager Fjord på 17 pct. set i forhold til 2000.

Der er desuden i 2001 foretaget 1 klorering af kølevandssystemet i 9 dage i maj måned. Beregnet ud fra forbrug er der udledt 927 kg frit klor (Cl). Derfor har Århus Amt udlagt et område i Mariager Fjord med lempet målsætning (100 x 200 m) omkring udløbet fra indvindingsvirksomheden. Det vurderes, at udledningen ikke medfører væsentlig påvirkning af vandmiljøet i Mariager Fjord uden for området med lempet målsætning.

11. Kilder og metoder

Tallene for råstofindvindingen fra landjorden er siden 1996 indberettet fra indvinderne til Danmarks Statistik via amterne. Tallene fra indvindingen på havbunden er fortsat indberettet til Skov- og Naturstyrelsen. Skov- og Naturstyrelsen har i perioden 1989-1995 modtaget indberetning om råstofindvindingen fra landjorden og på havbunden. På baggrund af dette materiale har Skov- og Naturstyrelsen udarbejdet årlige opgørelser over råstofindvindingen på landjorden og fra havområdet.

Data om olie- og naturgasproduktionen modtages fra Energistyrelsen og Miljøstyrelsen

12. Yderligere oplysninger

På www.statistikbanken.dk findes mere detaljerede oplysninger om råstofindvinding i Danmark. Vedr. råstofindvinding på havet henvises til Skov- og Naturstyrelsens årlige publikation, Råstofproduktionen i Danmark, havområdet.

Henvendelse Thomas Andresen, tlf. 39 17 38 61, tan@dst.dk
Vibeke Ravn Sørensen, tlf. 39 17 33 16, vkr@dst.dk

En tilsvarende opgørelse for 2000 er offentliggjort i indeværende serie 2001:19.

Tabel 1. Indvinding af råstoffer i kommuner. 2001

Amt/Kommune	Sand, grus, sten	Kvarts-sand	Granit	Ler	Plastisk ler mv.	Moler	Kalk/kridt	Tørv/sphag-num	Øvrige	I alt
	1.000 m ³									
Hele landet	26 196	488	166	720	234	231	3 480	287	1 247	33 049
Københavns Amt	1 009	-	-	0	-	-	1	-	0	1 010
Høje Taastrup	1 009	-	-	0	-	-	1	-	0	1 010
Frederiksborg Amt	569	15	-	106	-	-	-	-	2	693
Allerød	319	-	-	-	-	-	-	-	0	320
Frederikssund	57	-	-	-	-	-	-	-	-	57
Frederiksværk	-	15	-	-	-	-	-	-	-	15
Græsted-Gilleleje	6	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Helsingø	-	-	-	33	-	-	-	-	-	33
Helsingør	160	-	-	-	-	-	-	-	2	162
Hillerød	-	-	-	30	-	-	-	-	-	30
Jægerspris	27	-	-	-	-	-	-	-	-	27
Skævinge	-	-	-	43	-	-	-	-	-	43
Roskilde Amt	3 293	-	-	-	4	-	-	-	-	3 298
Bramsnæs	17	-	-	-	-	-	-	-	-	17
Greve	180	-	-	-	-	-	-	-	-	180
Gundsø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Hvalsø	31	-	-	-	4	-	-	-	-	35
Roskilde	3 060	-	-	-	-	-	-	-	-	3 060
Skovbo	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Vestsjællands Amt	1 892	-	-	-	-	-	-	-	2	1 895
Bjergsted	900	-	-	-	-	-	-	-	1	901
Hashøj	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Holbæk	102	-	-	-	-	-	-	-	-	102
Jemløse	74	-	-	-	-	-	-	-	-	74
Slagelse	32	-	-	-	-	-	-	-	0	32
Sorø	531	-	-	-	-	-	-	-	2	532
Stenlille	124	-	-	-	-	-	-	-	-	124
Trundholm	70	-	-	-	-	-	-	-	-	70
Tølløse	58	-	-	-	-	-	-	-	-	58
Storstrøms Amt	464	-	-	2	-	-	634	-	8	1 107
Fakse	-	-	-	-	-	-	447	-	-	447
Fladså	118	-	-	-	-	-	-	-	-	118
Møn	12	-	-	-	-	-	-	-	1	13
Nykøbing F	24	-	-	-	-	-	-	-	3	27
Nysted	95	-	-	-	-	-	-	-	3	97
Nørre Alslev	49	-	-	-	-	-	-	-	0	50
Præstø	109	-	-	-	-	-	-	-	-	109
Ravnsborg	32	-	-	-	-	-	-	-	0	32
Rudbjerg	8	-	-	-	-	-	-	-	0	8
Stevns	-	-	-	-	-	-	186	-	-	186
Stubbekøbing	15	-	-	-	-	-	-	-	-	15
Vordingborg	1	-	-	2	-	-	-	-	-	2

Tabel 1 (fortsat).

Indvinding af råstoffer i kommuner. 2001

	Sand, grus, sten	Kvarts- sand	Granit	Ler	Plastisk ler mv.	Moler	Kalk/ kridt	Tørv/ sphag- num	Øvrige	I alt
Amt/Kommune										
	1.000 m³									
Bornholms Amt	27	-	166	-	-	-	-	-	4	196
Allinge-Gudhjem	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Hasle	9	-	34	-	-	-	-	-	0	43
Nexø	0	-	7	-	-	-	-	-	3	10
Rønne	-	-	124	-	-	-	-	-	-	124
Aakirkeby	18	-	1	-	-	-	-	-	0	19
Fyns Amt	2 053	9	-	107	-	-	-	-	70	2 239
Assens	23	-	-	-	-	-	-	-	4	27
Egebjerg	298	-	-	29	-	-	-	-	0	326
Ejby	45	-	-	-	-	-	-	-	30	75
Faaborg	0	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Glamsbjerg	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2
Gudme	95	9	-	-	-	-	-	-	0	104
Haarby	227	-	-	-	-	-	-	-	3	230
Langeskov	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Odense	757	-	-	-	-	-	-	-	13	769
Otterup	43	-	-	-	-	-	-	-	0	43
Ringe	61	-	-	-	-	-	-	-	0	61
Svendborg	0	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Sydlangeland	-	-	-	-	-	-	-	-	0	0
Søndersø	28	-	-	-	-	-	-	-	1	29
Tommerup	7	-	-	22	-	-	-	-	-	29
Vissenbjerg	-	-	-	55	-	-	-	-	-	55
Ærøskøbing	7	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Ørbæk	91	-	-	-	-	-	-	-	2	93
Årlev	328	-	-	-	-	-	-	-	2	330
Aarup	43	-	-	-	-	-	-	-	14	57
Sønderjyllands Amt	2 764	-	-	117	-	-	-	-	16	2 898
Bov	354	-	-	11	-	-	-	-	-	365
Bredebro	77	-	-	-	-	-	-	-	-	77
Broager	-	-	-	18	-	-	-	-	6	24
Christiansfeld	66	-	-	-	-	-	-	-	-	66
Gram	29	-	-	-	-	-	-	-	-	29
Gråsten	-	-	-	27	-	-	-	-	-	27
Lundtoft	-	-	-	37	-	-	-	-	-	37
Løgumkloster	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Nørre	60	-	-	-	-	-	-	-	-	60
Rødekro	917	-	-	-	-	-	-	-	5	922
Skærbæk	58	-	-	-	-	-	-	-	-	58
Sundeved	5	-	-	2	-	-	-	-	-	7
Tinglev	596	-	-	20	-	-	-	-	5	621
Vojens	293	-	-	-	-	-	-	-	0	293
Aabenraa	305	-	-	2	-	-	-	-	-	307

Tabel 1 (fortsat).

Indvinding af råstoffer i kommuner. 2001

[illegible]

Tabel 1 (fortsat). Indvinding af råstoffer i kommuner. 2001

Amt/Kommune	Sand, grus, sten	Kvarts-sand	Granit	Ler	Plastisk ler mv.	Moler	Kalk/kridt	Tørv/sphag-num	Øvrige	I alt
	1.000 m ³									
Nordjyllands Amt	3 425	4	-	165	-	-	2 793	262	19	6 668
Arden	145	-	-	-	-	-	-	-	-	145
Brovst	34	-	-	-	-	-	-	-	-	34
Brønderslev	263	-	-	-	-	-	-	-	0	263
Dronninglund	12	-	-	-	-	-	-	-	-	12
Farsø	31	-	-	-	-	-	-	-	-	31
Fjerritslev	67	-	-	-	-	-	-	-	-	67
Frederikshavn	1	-	-	10	-	-	-	-	-	11
Hadsund	-	-	-	22	-	-	-	-	-	22
Hals	-	-	-	39	-	-	-	0	-	39
Hirtshals	25	-	-	6	-	-	-	0	-	31
Hjørring	344	-	-	-	-	-	-	-	-	344
Hobro	62	-	-	-	-	-	-	-	0	62
Læsø	5	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Løgstør	50	-	-	-	-	-	311	-	-	360
Løkken-Vrå	31	3	-	27	-	-	-	-	0	61
Nibe	118	1	-	-	-	-	-	-	-	118
Nørager	388	-	-	-	-	-	-	-	-	388
Pandrup	259	-	-	-	-	-	-	-	-	259
Sejlfled	38	-	-	-	-	-	96	220	-	354
Sindal	18	-	-	16	-	-	-	0	-	34
Skagen	62	-	-	-	-	-	-	-	-	62
Skørping	78	-	-	0	-	-	-	-	-	78
Støvring	131	-	-	-	-	-	-	-	-	131
Sæby	559	-	-	22	-	-	-	-	-	581
Aabybro	94	-	-	-	-	-	-	41	-	135
Aalborg	265	-	-	23	-	-	2 387	-	19	2 694
Aars	345	-	-	-	-	-	-	-	-	345

Anm. Sammenlægning af enkeltoplysninger vil pga. afrunding ikke i alle tilfælde danne de anførte totaler. Der indvindes ikke råstoffer i Københavns og Frederiksberg kommuner.

Tabel 2. Losning af råstoffer indvundet på havbunden fordelt på kommuner. 2001

Amt/Kommune	Sand	Grus	Ral og sten	Fyld- sand	Grab- sten	Skaller	Andet	I alt
	1.000 m ³							
I alt	629	363	1 155	3 247	0	0	5	5 399
Københavns Kommune	68	40	14	41	-	-	-	163
Københavns Amt	26	169	135	-	-	-	-	330
Hvidovre	26	169	135	-	-	-	-	329
Lyngby-Taarbæk	-	-	-	-	0	-	-	0
Frederiksborg Amt	1	7	-	4	-	-	5	17
Frederikssund	-	-	-	-	-	-	5	5
Græsted-Gilleleje	1	5	-	2	-	-	-	8
Helsingør	-	2	-	2	-	-	-	4
Roskilde Amt	9	17	3	1	-	-	-	29
Køge	9	17	3	1	-	-	-	29
Vestsjællands Amt	13	31	3	10	-	-	-	56
Kalundborg	13	29	3	-	-	-	-	44
Korsør	0	2	-	4	-	-	-	6
Skælskør	-	-	-	6	-	-	-	6
Storstrøms Amt	8	57	123	31	-	-	-	219
Fakse	1	2	-	-	-	-	-	2
Maribo	-	1	-	-	-	-	-	1
Møn	1	4	10	0	-	-	-	14
Nakskov	2	8	8	6	-	-	-	24
Nysted	0	-	-	-	-	-	-	0
Næstved	1	16	74	-	-	-	-	92
Nørre-alslev	-	1	-	-	-	-	-	1
Præstø	-	-	1	-	-	-	-	1
Ravnsborg	-	-	-	2	-	-	-	2
Stubbekøbing	3	13	20	16	-	-	-	52
Vordingborg	1	12	11	6	-	-	-	30
Bornholms Amt	166	14	-	-	-	-	-	180
Rønne	166	14	-	-	-	-	-	180
Fyns Amt	10	13	23	81	-	-	-	127
Faaborg	-	-	1	0	-	-	-	1
Marstal	0	2	0	1	-	-	-	4
Nyborg	4	3	15	0	-	-	-	22
Odense	6	-	0	-	-	-	-	6
Otterup	-	-	-	79	-	-	-	79
Ærøskøbing	0	8	6	1	-	-	-	15
Sønderjyllands Amt	7	-	0	5	-	-	-	12
Haderslev	3	-	-	-	-	-	-	3
Lundtoft	-	-	0	3	-	-	-	3
Sundeved	-	-	-	2	-	-	-	2
Sønderborg	1	-	-	-	-	-	-	1
Aabenraa	3	-	-	-	-	-	-	3
Ribe Amt	-	-	279	303	-	-	-	582
Esbjerg	-	-	279	303	-	-	-	582

Tabel 2 (fortsat). Losning af råstoffer indvundet på havbunden fordelt på kommuner. 2001

Amt/Kommune	Sand	Grus	Ral og sten	Fyld- sand	Grab- sten	Skaller	Andet	I alt
	1.000 m ³							
Vejle Amt	9	2	54	-	-	-	-	65
Fredericia	3	1	20	-	-	-	-	23
Horsens	3	-	17	-	-	-	-	20
Juelsminde	0	1	5	-	-	-	-	6
Kolding	-	-	1	-	-	-	-	1
Vejle	4	1	10	-	-	-	-	15
Ringkøbing Amt	92	-	288	2 260	-	-	-	2 640
Egvad	-	-	-	2	-	-	-	2
Holmsland	-	-	-	408	-	-	-	408
Lemvig	-	-	36	644	-	-	-	680
Thyborøn-Harboøre	92	-	249	1 124	-	-	-	1 465
Thyholm	-	-	3	-	-	-	-	3
Ulfborg-Vemb	-	-	-	83	-	-	-	83
Århus Amt	41	6	111	11	-	-	-	169
Nørhald	-	-	-	0	-	-	-	0
Randers	4	-	-	-	-	-	-	4
Århus	37	6	111	11	-	-	-	165
Viborg Amt	-	1	90	295	-	-	-	386
Hanstholm	-	-	77	-	-	-	-	77
Sundsøre	-	1	12	-	-	-	-	13
Sydthy	-	-	-	295	-	-	-	295
Nordjyllands Amt	136	-	23	1	-	0	-	160
Frederikshavn	-	-	2	-	-	-	-	2
Sejflod	-	-	-	-	-	0	-	0
Skagen	0	-	21	1	-	-	-	22
Aalborg	136	-	1	-	-	-	-	137
Udlandet	45	5	11	204	-	-	-	265
Sverige	1	2	-	-	-	-	-	3
Tyskland	44	3	11	204	-	-	-	263

Anm. Sammenlægning af enkeltoplysninger vil pga. afrunding ikke i alle tilfælde danne de anførte totaler.

50-års oversigten

50-års oversigten indeholder hovedlinierne i Danmarks samfundsøkonomiske udvikling siden den anden verdenskrig. Efterkrigstidens økonomiske vækst og velstandsstigning er et af de vigtigste temaer i bogen.

De enkelte afsnit beskriver i tekst udviklingen i bl.a. befolkningens sundhedstilstand, beskæftigelse, uddannelse, det danske erhvervsliv, privat og offentlig økonomi, danskernes forbrug og lev vilkår og meget mere.

Bogen indeholder desuden mange lettilgængelige figurer og tabeller. Mange af statistikkerne i bogen er for første gang udviklet i det lange tidsperspektiv.

Pris for bogen er 128 kr. inkl. 25 pct. moms og den kan købes i Danmarks Statistik eller hos boghandlere.

Danmarks Statistik

Sejrøgade 11
2100 København Ø
Tlf. 39 17 39 17

Publikationssalg:
Tlf. 39 17 30 20

fax 39 17 39 99
dst@dst.dk
www.dst.dk

INDSEND ELLER FAX KUPONEN TIL DANMARKS STATISTIK

Undertegnede bestiller:

☐ 50-års oversigten 2001

Pris: 128 kr. + ekspeditionsgebyr 35 kr.
Der følger faktura og giroindbetalingskort med forsendelsen.

Navn _____

Institution/virksomhed _____

Adresse _____

Postnummer _____

Tlf.-nr. _____

Sendes ufrankeret
Modtageren
betaler porto en

Danmarks Statistik
Publikationssalg
Sejrøgade 11
+++ 1210 +++
2100 København Ø

Danmark i tal 2002

Danmark i tal er et minihæfte, som beskriver den danske befolkning og det danske samfund ved at gennemgå de væsentligste statistiske emneområder. Du kan få korte fakta i tal om fx fødsler, vielser, folkeafstemninger, uddannelsesniveau, arbejdsløshed, dødsårsager, institutionspladser, kriminalitet, forbrug, landbrugsdyr, industri, rejseaktivitet, transport, forurening, energiforbrug, eksport, dansk nationaløkonomi og meget mere. I alt 16 emneområder fordelt på 50 sider i et hæfte på størrelse med et feriefoto.

Hæftet er meget velegnet til undervisning i folkeskolen, fx som en introduktion til brug af statistik i samfundsfag. Eller man kan bruge *Danmark i tal* som en introduktion til Danmark for nye danske indbyggere. Hæftet kan også fås i en engelsk version.

Danmark i tal findes gratis på Danmarks Statistiks hjemmeside www.dst.dk/Danmarkital.

Danmark i tal koster 6 kr. pr. hæfte + ekspeditionsgebyr og kan skaffes ved at ringe til Danmarks Statistiks Publikationssalg på tlf. 3917 3020.

Danmarks Statistik

Sejrøgade 11
2100 København Ø
Tlf. 39 17 39 17

Publikationssalg:
Tlf. 39 17 30 20

fax 39 17 39 99
dst@dst.dk
www.dst.dk

INDSEND ELLER FAX KUPONEN TIL DANMARKS STATISTIK

Undertegnede bestiller:

___ eksemplarer af Danmark i tal 2002

Pris 6 kr.
Der følger faktura og giroindbetalingskort med forsendelsen.

Navn _____

Institution/virksomhed _____

Adresse _____

Postnummer _____

Tlf.-nr. _____

Sendes ufrankeret
Modtageren
betaler porto

Danmarks Statistik
Publikationssalg
Sejrøgade 11
+++ 1210 +++
2100 København Ø

MILJØ OG ENERGI 2002:18
Statistiske Efterretninger
ISSN (trykt udgave) 1399-0675
ISSN (elektronisk udgave) 1601-0922
www.dst.dk/efterretninger

Abonnement (internet) for 2002: 365,00 kr.
Abonnement (papir) for 2002: 485,00 kr.
Løssalg: 58,00 kr.
Ekspeditionsgebyr: 30 kr.
Salg hele døgnet: publsalg@dst.dk, tlf. 39 17 30 20 eller www.dst.dk
© Danmarks Statistik, Sejrøgade 11, 2100 København Ø.
Tryk: Danmarks Statistiks Trykkeri

Skatter og afgifter

Oversigt 2002

Hvor stort var afgiftsprovenuet på benzin i 2001?
Hvor stort var skattetrykket i 2001?
Hvad var grundskyldsprovenuet i Albertslund Kommune i 2001?
Hvordan har indkomstskattetrykket udviklet sig fra 1999 til 2001?
Hvordan er hovedtrækkene i skattereformen 1998 ("Pinse-pakken")?
Hvor stort er arbejdsmarkedsbidraget i 2000?

Svarene på disse spørgsmål og på mange andre kan findes i *Skatter og afgifter. Oversigt 2002*.

Bogen giver oplysninger om beskatningen gennem en tiårsperiode. Foruden detaljerede tabeller over de enkelte skatter indeholder bogen en gennemgang af principperne for beskatningen og de væsentligste ændringer i skattesystemet.

Publikationen findes gratis på www.dst.dk, men kan også købes til 313 kr. inkl. 25 pct. moms (210 sider).

Bogen kan købes i Danmarks Statistik eller hos boghandlere.

Danmarks Statistik

Sejrøgade 11	Publikationssalg:	fax 39 17 39 99
2100 København Ø	Tlf. 39 17 30 20	dst@dst.dk
Tlf. 39 17 39 17		www.dst.dk